

ΑΡΙΘΜΟΙ

Το πρόβλημα που σχετίζεται με τη γραφή των αριθμών έγκειται στο πότε αυτοί γράφονται με ψηφία¹ και πότε ολογράφως², πρόβλημα που έχει να κάνει κατεξοχήν με το είδος του κειμένου στο οποίο απαντάται η χρήση τους.

Θα μπορούσε κανείς να ξεχωρίσει τέσσερις κατηγορίες κειμένων:

α. Επιστημονικά (θετικής κατεύθυνσης) έργα που αναφέρονται, π.χ., στα μαθηματικά, στη φυσική, στους υπολογιστές κτλ. Στο είδος των κειμένων αυτών οι αριθμοί παίζουν πρωταρχικό ρόλο και χρησιμοποιούνται σχεδόν διαρκώς. Γράφονται λοιπόν πάντα με ψηφία.

β. Λογοτεχνικά κείμενα στιχουργικής μορφής,

1. Οι αριθμοί από τέσσερα ψηφία και πάνω καλό είναι να χωρίζονται κατά χιλιάδες με τελείες (για ευκολία στην ανάγνωση) – και μόνο τα τετραψήφια έτη και οι αριθμοί λαχείων, σελίδων, νόμων, πρωτοκόλλου διοικητικών πράξεων, εγκυκλίων και οδών να γράφονται ενιαία:

Το 1918, 2 000 αυτοκίνητα, το 30 000 π Χ, ο λαχόνς 99035, το νούμερο 1107 της Χιλ Στριτ, η απόφαση 8501 της Επιτροπής

Ενιαία (χωρίς τελείες) γράφονται επίσης οι αριθμοί τηλεφώνων, φαξ, κυκλοφορίας των οχημάτων, οι τραπεζικοί λογαριασμοί και κάθε άλλη παρόμοια κωδικοποίηση. (αριθμός δελτίου ταυτότητας, φορολογικού μητρώου κτλ.):

Το τηλέφωνο του Ψ είναι 7080324, το υπ' αριθμόν ΟΖ 5603 αυτοκίνητο, το ΑΦΜ της εταιρείας είναι 80352811

2. Οι αριθμοί από το 13 ως το 19 γράφονται με μια λέξη. Από το 21 και πάνω γράφονται σε χωριστές λέξεις. Εξαιρείται το *Εικοσιένα*.

(ποιήματα, θεατρικά έργα). Εδώ είναι καλύτερα οι αριθμοί να γράφονται ολογράφως (εκτός από τις ημερομηνίες), καθώς η χρήση τους είναι πολύ περιορισμένη.

γ. Δημόσια έγγραφα / νομικές πράξεις. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας αυτών των κειμένων επιβάλλει τη γραφή των αριθμών και με ψηφίο (στην αρχή) και ολογράφως (ακολουθώς και σε παρένθεση), για αποφυγή παραχαράξεων ή παρανόλησης.

δ. Πεζά λογοτεχνικά κείμενα, άρθρα, εκθέσεις, ρεπορτάζ κτλ. Εδώ υπάρχουν περιπτώσεις που οι αριθμοί μπορούν να γραφτούν είτε με τη μία μορφή είτε με την άλλη. Ως εκ τούτου, θα παραθέσουμε διάφορα παραδείγματα σημειώνοντας σε καθένα τι είναι προτιμότερο να ακολουθηθεί.

1. Στην αρχή της φράσης οι αριθμοί γράφονται ολογράφως, εκτός κι αν είναι πολύ μεγάλοι:

Πενήντα χιλιάδες φίλαθλοι γέμισαν το στάδιο.

268.305.131 Ευρωπαίοι ανήκουν στην Ε.Ε.

2. Οι αριθμοί νόμων, άρθρων, λαχείων, σελίδων, εγκυκλίων, πρωτοκόλλων και λοιπών νομικών πράξεων και διευθύνσεων γράφονται με ψηφία.

ο νόμος 1893/88

το άρθρο 5 του Συντάγματος

ο λαχνός 15328

η σελίδα 53 του βιβλίου

η εγκύκλιος 382 του υπουργείου

Ο Χ. μένει στην οδό Αθηνάς 65.

3. Οι αριθμοί ψήφων και ψηφοφόρων γράφονται επίσης με ψηφία:

Στις κάλπες προσήλθαν 3.081.506 ψηφοφόροι

Το κυβερνών κόμμα συγκέντρωσε 1.385.131 ψήφους.

4. Τα ποσοστά γράφονται ολογράφως μόνο σε λογοτεχνικά κείμενα (τριάντα τοις εκατό), αλλιώς ακολουθείται συνή-

θως η γραφή με ψηφία (30%). Το σημείο % δε χωρίζεται με διάστημα από τον αριθμό και, σε αυτή την περίπτωση, το όλο αριθμητικό σύνολο (το 30%) γράφεται στην ίδια αράδα. Δε γράφουμε 30 τοις εκατό ή τριάντα τοις 100 (ή τριάντα τοις %!).

5. Οι ημερομηνίες και οι χρονολογίες γράφονται με ψηφία, π.χ.: *12 Οκτωβρίου 1965*. Σε νομικά έγγραφα όμως (συμβάσεις, σύμφωνα κτλ.) μπορεί να δηλωθούν και ολογράφως: *στις 12 Οκτωβρίου 1965 (δώδεκα Οκτωβρίου χίλια εννιακόσια εξήντα πέντε) ή τη δωδεκάτη Οκτωβρίου χίλια εννιακόσια εξήντα πέντε*.

Η ίδια ημερομηνία μπορεί να γραφτεί ακόμα ως εξής:

12-10-1965 ή 12-10-65 (με ενωτικό)

12/10/1965 ή 12/10/65 (με πλάγια γραμμή)

12 10 1965 ή 12 10 65 (σπανιότερα, με διάστημα ανάμεσα)

12.10 1965 ή 12.10 65 (με τελείες και χωρίς διάστημα)

ΠΡΟΣΟΧΗ:

Επειδή η γραφή *12-10-1965* αλλού (π.χ. στις ΗΠΑ) σημαίνει 10 Δεκεμβρίου 1965, έχει προταθεί ένας διεθνής τρόπος γραφής των ημερομηνιών, που συνίσταται στην αναγραφή πρώτα του έτους, μετά του μήνα και μετά της μέρας. Έτσι, η δωδεκάτη Οκτωβρίου χίλια εννιακόσια εξήντα πέντε με τον τρόπο αυτό θα γραφτεί *1965-10-12 ή 65-10-12, 65/10/12, 65 10 12 ή 65.10.12*.

Μπορούμε επίσης να γράψουμε: *η δεκαετία του '60, η χρονιά 1990-91 (χωρίς διάστημα) ή η χρονιά '90-'91 (χωρίς διάστημα)*.

Ως προς την τελευταία περίπτωση μπορεί να γίνει η εξής διάκριση: Αν το οριζόμενο διάστημα περιλαμβάνει ολόκληρα τα έτη 1990 και 1991, μπορούμε να το δηλώσουμε με τη χρήση ενωτικού (*το διάστημα 1990-91*). Αν περιλαμβάνει ένα τμήμα του 1990 και ένα του 1991, αυτό μπορεί να δηλωθεί με τη

χρήση πλάγιας γραμμής (το ακαδημαϊκό έτος 1990/91).

6. Στη ώρα διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

α. Όταν αυτή είναι ακριβώς, και τέταρτο, και μισή, παρά τέταρτο, συνήθως γράφεται ολογράφως (είτε δηλώνεται η ακρίβεια της στιγμής είτε η διάρκεια):

Ήρθε στη μία και τέταρτο.

Το ταξίδι διήρκεσε τρεις ώρες.

Από τις δυόμισι ως τις πεντέμισι.

β. Όταν είναι «σύνθετη», με λεπτά και δευτερόλεπτα (ή και εκατοστά του δευτερολέπτου), συνήθως γράφεται με ψηφία, εκτός αν υπάρχουν μόνο λεπτά που να είναι αριθμοί, οι οποίοι γράφονται σε μια λέξη:

Ήρθε στις έξι και τρία λεπτά.

Έφυγε στις 12:48. (ή 12.48)

Ο αθλητής τερμάτισε σε χρόνο 2 ώρες 5' και 20"

(ή 2:5'20" ή 2.5'20" ή 2.5 20)

Η τελευταία περίπτωση απαντάται μόνο σε κείμενα αθλητικής εφημερίδας, όπου ο αναγνώστης ξέρει, γενικά, πώς μετράται η επίδοση του ενός ή του άλλου αγωνίσματος:

Η Πατουλίδου έκανε 6,68 στο μήκος.

(δηλαδή 6 μετρα και 68 εκατοστά)

Ο Λιούις έτρεξε τα 100 μέτρα σε 9.95.

(9" 95, δηλαδή 9 δευτερόλεπτα και 95 εκατοστά του δευτερολέπτου)

Όταν αναφερόμαστε σε δρομολόγια μεταφορικών μέσων ή σε ώρες μετάδοσης τηλεοπτικών εκπομπών, είναι καλύτερα να χρησιμοποιούμε τη γραφή με ψηφία, και μάλιστα της κλίμακας 00 ως 23:

Ήρθε με το τρένο των 17 45 (17.45)

Σύντομα δελτία ειδήσεων εκφωνούνται στις 18:00 (18.00),

21:00 (21 00) και 24 00 (24.00)

(η τελευταία περίπτωση καταχρηστικά)

Αλλιώς θα γράψουμε:

Το τρένο των 5:45 (5.45) μ.μ.

Το βραδινό δελτίο ειδήσεων θα μεταδοθεί στις 12:10 (12.10).

(Στο δεύτερο παράδειγμα η προσθήκη π.μ. είναι περιττή, εξαιτίας του επιθέτου βραδινός.)

7. Γεωγραφικές συντεταγμένες. Είναι προτιμότερο οι γεωγραφικές συντεταγμένες (πλάτος και μήκος) να γράφονται με ψηφία. Ολογράφως μπορούμε να γράφουμε μόνο τις μοίρες ή τους μεσημβρινούς / παραλλήλους όταν αναφέρονται μεμονωμένα και ο αριθμός αποτελείται από δύο το πολύ λέξεις:

Το νησί βρισκόταν σε 67°15'28" νότιο πλάτος και 155°24'35" δυτικό μήκος. Απέιχε κάπου τριάντα μοίρες από το Νότιο Πόλο. Το πλοίο πλησίαζε τον εβδομηκοστό παράλληλο.

Θα γράψουμε όμως:

Το πλοίο βρισκόταν ανάμεσα στον 65ο και στον 70ό παράλληλο (και όχι ανάμεσα στον εξηκοστό πέμπτο και στον 70ό). Η απόκλιση της πυξίδας κυμαινόταν στις 2°-5° (ανάμεσα στις δύο και πέντε μοίρες) ανά αζιμούθιο.

8. Κλάσματα / δεκαδικοί. Τα κλάσματα τα γράφουμε συνήθως ολογράφως:

Η βάρκα απείχε τρία τέταρτα του μιλίου από την ακτή

Με ψηφία θα τα γράψουμε όταν δείχνουν μια περισσότερη ακριβή διαίρεση ή όταν πρόκειται για μεικτό αριθμό:

Το τζάμι είχε πάχος 3/25 του χιλιοστού

Το φορτίο ζύγιζε 155 1/3 λίβρες (χωρίς και)

Οι δεκαδικοί αριθμοί γράφονται πάντα με ψηφία (και με υποδιαστολή, αντίθετα με τις ξένες γλώσσες, όπου έχουμε τελεία).

Στην κατοχή του βρέθηκαν 0,25 γραμμάρια ηρωίνης.

Ανάμεσα στην υποδιαστολή και στον αριθμό δεν μπαίνει διάστημα και όλος ο αριθμός γράφεται στην ίδια αράδα.

9. Ποσά. Σε δημόσια έγγραφα, τα ποσά γράφονται με ψη-

φία (και με το σύμβολο # πριν και μετά) και στη συνέχεια ολογράφως μέσα σε παρένθεση (βλ. περίπτωση γ, σ. 91). Στις άλλες περιπτώσεις γράφονται ολογράφως, εκτός αν ο αριθμός είναι μεγάλος ή είναι μεγάλος και σύνθετος.

Κέρδισε 400.000.000 στο λαϊκό.

Βρήκε χίλιες δραχμές.

Ο λογιστής εντόπισε έλλειμμα 15,5 εκατομμύρια δραχμές (ή εκατ. δραχμές ή –σπάνια– εκατ. δρχ.) στα ταμεία της εταιρείας.

10. Θερμοκρασίες. Είναι συνηθέστερο να γράφονται με ψηφία (και με το –αρνητικό κυρίως– πρόσημο) παρά με γράμματα:

Είχε 40 βαθμούς Κελσίου (40°C).

Η θερμοκρασία έπεσε στους -2°C. Αλλά και:

πλην / μείον δύο βαθμούς Κελσίου

Το σύμβολο που δηλώνει τη θερμοκρασιακή κλίμακα (C για την Κελσίου στην Ευρώπη, F για τη Φαρενάιτ στην Αμερική) μπαίνει δίπλα στον αριθμό χωρίς διάστημα και συνήθως χρησιμοποιείται μόνο όταν πρόκειται για ενδείξεις που έχουν μετρηθεί σε κλίμακα αντίθετη από αυτή που ισχύει σε μια χώρα. Δε χωρίζεται στο συλλαβισμό.

11. Τις διαστάσεις τις γράφουμε συνήθως με ψηφία, ιδίως αν δίνονται και οι τρεις (*ένα κοντί 0,50 x 1 x 0,10 μ.*), αλλά και οι δύο, αν οι αριθμοί είναι σύνθετοι ή/και μεγάλοι (*οικόπεδο διαστάσεων 210 x 700 μ.*). Όταν οι διαστάσεις (δύο και με αριθμούς ακέραιους που γράφονται με μια λέξη) παρατίθενται στο τέλος πρότασης, μπορούν να γραφτούν και ολογράφως:

Καμαρούλα μια σταλιά, δύο επί τρία.

12. Οι αριθμοί που δηλώνονται από τακτικά αριθμητικά επίθετα γράφονται συνήθως ολογράφως:

Ταξιδεύει τρίτη θέση. Φοιτά στο πρώτο εξάμηνο. Μια συγχορδία ντο εβδόμη³, ένα διάστημα έκτης, η Εικοστή Έκτη οδός, η Πέμπτη

3. Μόνο σε μουσικά βιβλία θα γράφουμε ΝΤΟ 7 ή C7 (κατά το διεθνές σύστημα με το οποίο δηλώνονται οι νότες).

λεωφόρος, ο δέκατος ένατος (ο εικοστός) αιώνας, η πρώτη του έργου, η δεύτερη σκηνή της τέταρτης πράξης, ο φόρος της δεκάτης, ο έκτος τόμος (το έκτο κεφάλαιο).

13. Σε πολλές από τις περιπτώσεις της προηγούμενης κατηγορίας μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου (κεφαλαία ή και μικρά):

Φοιτά στο α' εξάμηνο, ο ΙΘ' αιώνας, η Β' σκηνή της Δ' πράξης, ο ΣΤ' τόμος (το ΣΤ' κεφάλαιο)⁴.

Σε άλλες περιπτώσεις αυτός ο τρόπος είναι ο μοναδικός:

Ο Λέοντας Γ⁵, η Ε' Οικονομική Εφορεία, το Ζ' Λύκειο Αρρένων, η Β' περιφέρεια Αθηνών

Εντούτοις, σε απλούς διαλόγους, μερικές από αυτές τις περιπτώσεις μπορούν να γραφτούν ολογράφως:

- Σε ποιο σχολείο πας,
- Στο Πέμπτο Πειραιά.
- Σε ποια περιφέρεια ανήκεις,
- Στην πρώτη.

14. Χρησιμοποιούμε συγχρόνως γράμματα (κεφαλαία ή μικρά, ελληνικά ή λατινικά) και αριθμούς σε περιπτώσεις αλληπάλληλων αριθμήσεων:

τόμος Β', κεφάλαιο α', σελ. 153
νόμος 1750, άρθρο 6, παράγραφος γ'
ευαγγέλιο Κατά Ματθαίον ΙΑ' 5
(=κεφάλαιο ενδέκατο, στίχος πέμπτος)

Μεικτή αρίθμηση χρησιμοποιούμε κυρίως στη δήλωση των

4. Αυτές οι περιπτώσεις μπορούν να γραφτούν και με ψηφία, ως εξής: *1ο εξάμηνο, ο 19ος (ο 20ός) αιώνας [σήμερα προτιμάται συνήθως αυτή η γραφή], η 2η σκηνή της Δ' πράξης, ο 6ος τόμος (το 6ο κεφάλαιο).*

5. Γράφουμε πάντα ο Λέοντας Γ' ο Ίσαυρος. Αν δεν υπάρχει προσδιορισμός, μπορούμε να γράψουμε και ο Λέοντας ο Γ', ιδίως σε σχολικά βιβλία και λογοτεχνικά κείμενα, αλλά όχι πια ο Τρίτος, όπως αναφέρει σε σχετικό παράδειγμα της «Μεγάλης» Γραμματικής του ο Τριανταφυλλίδης (§ 691) – εκτός ίσως αν δεν πρόκειται για πρόσωπα: *Ο γερο-Μπιλ αγόρασε τελικά τον γκριζο εκείνο γάιδαρο, που έγινε ο Οράτιος ο Δεύτερος.*

ενοτήτων και των υποενοτήτων μέσα σε κεφάλαια:

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Γ΄ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ια ΓΑΛΛΙΑ

1) 1000-1500

Ειδικότερα, όταν παραπέμπουμε στην *Ιλιάδα* και στην *Οδύσσεια*, χρησιμοποιούμε τα κεφαλαία γράμματα για τις ραψωδίες της πρώτης και τα μικρά γράμματα για τις ραψωδίες της δεύτερης:

Ιλιάδα Α 318, *Οδύσσεια* ω 516.

15. Σπανιότερα χρησιμοποιούμε το λατινικό σύστημα αρίθμησης:

– Για τη διάκριση μερών ή κεφαλαίων ενός βιβλίου, συνήθως με κεφαλαία:

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XII

– Σε βιβλιογραφικές παραπομπές, κυρίως κλασικών κειμένων και ιδίως λατινικών:

Πλάτωνος *Πολιτεία* VI, 325d. (αλλά και ΣΤ, 325d)

Αλλά γράφουμε πάντα:

Βιργιλίου *Αινειάδα* X 350

– Στη σελιδαρίθμηση εκτενών εισαγωγών πριν από το κύριο σώμα ενός συγγράμματος, καθώς και στη σχετική βιβλιογραφική παραπομπή:

Καρόλου Τώκκερμαν, *Οι Έλληνες της σήμερον*, μτφ. Α. Ζυγομαλάς, Αθήναι 1877, σελ. xiii + 343.

Η συνήθεια αυτή, πολύ διαδεδομένη παλαιότερα, σήμερα έχει επιβιώσει κυρίως σε ξενόγλωσσα συγγράμματα. Για τον ίδιο σκοπό χρησιμοποιούνταν και τα μικρά γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου, κάτι που επίσης δεν ισχύει πλέον.

– Στην αρχαιολογία, για ακριβέστερη δήλωση χρονολογικών περιόδων:

Υστεροελλαδική III

(= νεότερη υστεροελλαδική περίοδος ή υστεροελλαδική περίοδος τρία)

Φυλακωπή Πόλις Ι (= Πόλις ένα).

16. Γράφουμε ολογράφως πολλαπλασιαστικά, αναλογικά και περιληπτικά επίθετα, καθώς και τα ονόματα διαφόρων μέτρων και μεγεθών που εκφράζονται με παράγωγα αριθμητικών ή με σύνθετα που προσδιορίζουν αριθμητικά ένα αντικείμενο:

εννιαπλός, εννιαπλάσιος, διακοσαριά, κατοστάρι, ενδεκασύλλαβος και όχι: 9πλός (9-πλός), 9πλάσιος (9-πλάσιος), 100άρι (100-στάρι), 11σύλλαβος (11-σύλλαβος).

Τύποι όπως *3χρονο αγοράκι*, *7ώροφη πολυκατοικία*, *16βάλβιδος κινητήρας* κτλ. εμφανίζονται κυρίως σε κείμενα εφημερίδων, διαφημίσεις ή σε άρθρα ειδικών (π.χ. αυτοκινητικών) περιοδικών.

17. Ολογράφως, επίσης, γράφουμε τους αριθμούς που εμπεριέχονται σε ορισμένες πάγιες εκφράσεις:

Τα έχει τετρακόσια.

Παίρνει τρεις κι εξήντα.

Ξέρει χίλια δυο πράγματα.

Πέρασε από σαράντα κύματα.

Έχε τα μάτια σου δεκατέσσερα.

Σ' το 'πα εκατό φορές. Είναι τόσο απλό όσο και το ότι

δύο και δύο κάνουν τέσσερα.

Εκτός από τις παραπάνω κατηγορίες που αναφέραμε, ως γενική παρατήρηση σημειώνουμε πως οι αριθμοί που αποτελούνται από δύο –το πολύ τρεις– λέξεις γράφονται συνήθως ολογράφως, ενώ αλλιώς (σύμφωνα με την επιμέρους ειδική περίπτωση) με ψηφία. Επίσης, σε περιπτώσεις σύγκρισης ή αναφοράς αλληπάλληλων αριθμητικών μεγεθών ενοποιούμε το σύστημα γραφής (ή όλα με ψηφία ή όλα ολογράφως).